



בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

"רוצח בעורמה"

לפרשת יתרו (על פי שיעור של הרב יעקב מדן)

בן אחיקם המצפתה, ויאכלו שם לחם יחדו במצפה: ויקם ישמעאל בן נתניה ועשרת האנשים אשר היו אתו ויכו את גדליהו בן אחיקם בן שפן בחרב, וימת אתו אשר הפקיד מלך בבל בארץ: ואת כל היהודים אשר היו אתו, את גדליהו במצפה ואת הכשדים אשר נמצאו שם, את אנשי המלחמה הכה ישמעאל:... ויצא ישמעאל בן נתניה לקראתם מן המצפה, הלך הלך ובכה, ויהי כפגש אתם ויאמר אליהם - באו אל גדליהו בן אחיקם: ויהי כבואם אל תוך העיר, וישחטם ישמעאל בן נתניה אל תוך הבור, הוא והאנשים אשר אתו."

אלא שרוצח בעורמה מסוג זה אינו מבאר את סדרם של הפסוקים בפרשתנו, מכיוון שהדעת נותנת שרוצח זה חמור אפילו מרוצח במזיד, וסדרם של הפסוקים אמור להיות מן החמור אל הקל או מן הקל אל החמור, ומה טעם בסדר הקיים - רוצח במזיד, רוצח בשגגה ורוצח בעורמה? זאת ועוד: מה טיב עונשו המיוחד של רוצח בעורמה, שנלקח למות מעם המזבח?

ב. סוג שני של רוצח בעורמה הוא החושש מעונש בבית הדין על הדם ששפך. אף סוג זה של רוצחים מתחלק לשני סוגי משנה: האחד יעשה הכל כדי לטשטש את עקבותיו כרוצח, והשני - יטען שעשה את מה שעשה בשוגג או על פי דין.

הרוצח המטשטש עקבותיו ילך, מן הסתם, בעקבות הרוצח הראשון, קין, שרצח את הבל אחיו (בראשית ד', ט):

"ויאמר ה' אל קין - אי הבל אחיך, ויאמר - לא ידעתי, השמר אחי אנכי?!"

ומסביר הרב מדן שאפשר שהי' התגלה אל קין בעת שהקריב את הקרבן, כדרך של התגלויות רבות במקרא. קין הרג את אחיו כדי 'להכריח' את ה' לשעות אל הקרבן שלו, ולא אל קרבנו של הבל אחיו. אפשר שלאחר שרצח - הלך להשיג את מטרתו ולהקריב קרבן לה'. בשעת

מבין שאר ההלכות הרבות המופיעות בפרשת משפטים נרצה בשיעור זה לעסוק בדיני רוצח בעורמה על פי שיעורו של הרב יעקב מדן, ראש ישיבת הר עציון.

בפרשתנו נאמר (שמות כ"א, יב-יד):

"מכה איש ומת מות יומת: ואשר לא צדה והא-לוהים אנה לידו, ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה: וכי יזד איש על רעהו להרגו בערמה - מעם מזבחי תקחנו למות."

ההלכה מכירה בשני סוגי רוצחים: רוצח במזיד ורוצח בשגגה. בשלושת הפסוקים הללו ישנם שלושה דינים: הראשון עוסק ברוצח במזיד, שדינו מוות. השני עוסק ברוצח בשגגה שיגלה למקום כלשהו, והשלישי לכאורה שוב עוסק ברוצח במזיד, ואותו לוקחים מעם המזבח. מה פשר הסדר הזה?

אלא שמהמקראות בפרשתנו עולה גם סוג שלישי של רוצח: רוצח בעורמה. ההלכה המיוחדת של "מעם מזבחי תקחנו למות" נאמרה על פי פשט ההלכה על כל רוצח במזיד, אך על פי פשט הפסוקים יוחדה הלכה זו רק לרוצח בעורמה, ובו נעסוק במאמר זה.

הרב מדן מסביר שישנם שני סוגים של 'רוצח בעורמה':

א. אדם המערים על חברו כדי שהלה לא יישמר ממנו, וכך יקל עליו לבצע את זממו בלי להסתכן בהגנה העצמית של הנרצח. על שפלות מסוג זה אמר ירמיהו (ט, ז-ח):

"...בפיו שלום את רעהו ידבר, ובקרבו ישים ארבו: העל אלה לא אפקד בם נאם ה', אם בגוי אשר כזה לא תתנקם נפשי."

דוגמא מקראית בולטת לחטא זה היא רצח גדליה בן אחיקם על ידי ישמעאל בן נתניה, רצח שהביא לאובדן שארית הפליטה מארץ יהודה (ירמיהו מ"א, א-ז):

"ויהי בחדש השביעי, בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה ורבי המלך ועשרה אנשים אתו אל גדליהו

נראה שזהו פשר סדרם של הרוצחים בפרשתנו. הראשון הוא הרוצח במזיד, ודינו - מות יומת. השני הוא מי שלא צדה, והתורה מצווה לו מקום לנוס שמה. בשלב זה עדיין לא ניתנו ערי המקלט, שהרי אלו - מצוותן רק בארץ. מסתבר, אפוא, שדברי התורה "ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה" מכוונים למשמעות המילה "מקום" פעמים רבות בתורה:

"אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה, ויקרא שם אברם בשם ה'". (בראשית י"ג, ד)

"ביום השלישי, וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחק". (בראשית כ"ב, ד)

"ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש, ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא". (בראשית כ"ח, יא)

כלומר: "מקום" הוא המזבח או מקום אחר המיועד לעבודת ה'. למקום זה נס הרוצח.

הרמב"ם אכן פוסק שהמזבח קולט רוצח בשוגג (רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ה הלכות יב - יד):

המזבח קולט שהרי נאמר בהורג בזדון "מעם מזבחי תקחנו למות" מכלל שההורג בשגגה אינו נהרג במזבח, לפיכך ההורג בשגגה וקלטו מזבח והרגו שם גואל הדם הרי זה נהרג עליו כמי שהרגו בתוך עיר מקלטו. אין קולט אלא גגו של מזבח בית העולמים בלבד ואינו קולט אלא כהן ועבודה בידו אבל זר או כהן שאינו עובד בשעה שנהרג או שהיה עובד ולא היה על גגו אלא סמוך למזבח או אוהו בקרנותיו אינו נקלט.

וכל מי שקלטו המזבח אין מניחין אותו שם אלא מוסרין לו שומרין ומגלין אותו לעיר מקלטו. במה דברים אמורים? במחוייב גלות, אבל מי שפחד מן המלך שלא יהרגו בדין המלכות או מבית דין שלא יהרגו בהוראת שעה וברח למזבח ונסמך לו ואפילו היה זר הרי זה ניצל, ואין לוקחין אותו מעל המזבח למות לעולם אלא אם כן נתחייב מיתת בין דין בעדות גמורה והתראה כשאר כל הרוגי בית דין תמיד.

על פי פירושנו, הרוצח השלישי הוא הרכבה של שני הרוצחים הראשונים. הוא רוצח במזיד העושה עצמו שוגג. על רוצח זה מצווה התורה ללוקחו ממקום מנוסתו, מן המזבח, ולהורגו.

ואולם, אין במקרא תיאור של רוצח בשוגג שבאמת גלה לעיר מקלט, ואין לנו מידע איך הדברים האלה התבצעו בפועל. אבל יש שני סיפורים מאוד דומים לעיר מקלט, והם שני אנשים שברחו לקרנות המזבח - יואב בן צרויה ואדוניה בן חגית. על יואב נאמר כך (מלכים א פרק ב, כח-לד):

וְהַשְׁמֵעָ בָּאָה עַד יוֹאֵב, כִּי יוֹאֵב נָטָה אַחֲרֵי אֲדֹנָיָה, וְאַחֲרֵי אֲבִשְׁלוֹם לֹא נָטָה, וַיִּנָּס יוֹאֵב אֶל אֶהָל ה' וַיִּחַץ

הקרבת הקרבן, רחץ קין בניקיון את כפיו וטען שהוא אינו יודע היכן אחיו. בעת עבודתו במזבח, ניסה קין להערים כביכול על מקבל קרבנו. אבל ה' לא קיבל את קרבנו של קין, אלא להיפך - גירש אותו מעם המזבח. בהמשך שיחתם, ה' אמנם דוחה לקין את עונש המוות המגיע לרוצח, אך הוא אינו מוותר לו על העונש המגיע לו בשל הניסיון לטשטש את עקבות החטא על ידי הסתרת הדם השפוך באדמה (בראשית ד', י-יב):

"וַיֹּאמֶר - מַה עָשִׂיתָ, קוֹל דְּמֵי אַחִיךָ צֹעֲקִים אֵלַי מִן הָאֲדָמָה: וְעַתָּה אֲרוּר אַתָּה מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת פִּיהָ לְקַחַת אֶת דְּמֵי אַחִיךָ מִיָּדְךָ: כִּי תַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה, לֹא תֹסֵף תֵּת פֶּחָה לָךְ, נֶעַן וְנָד תִּהְיֶה בְּאַרְצְךָ".

כלומר: גם כשדחה ה' את העונש לקין על הרצח במזיד, הוא לא ויתר על העונש על הרצח בעורמה. קין מגורש מייד מן האדמה, שבה השתמש כדי להסתיר את הרצח. פרשה נוספת המדגישה עניין זה היא פרשת עגלה ערופה. בפרשה זו, הרוצח מצליח להעלים את עקבותיו, כאילו 'בלעה אותו האדמה', בדיוק כשם שבלעה האדמה את עקבותיו של הבל לאחר שהרגו קין. העגלה הנערפת בנחל היא ההיפך הגמור מקרבן הנשחט על גבי המזבח. מטרתה היא לסמל שהקב"ה לא יקבל שום קרבן לכפר על הרצח, ואף לא על עוונה של הקהילה כולה - על כך שהרוצח לא נתפס. בפשטות, הנחל שהעגלה נערפת בו הוא מקום הרצח, ולכן הוא לא יעבד ולא יִרְעַע. מקום זה ארוך, כיוון שהוא פצה את פיו ובלע את עקבות הרצח, ממש כשם שהאדמה אררה את קין אחרי שהסתירה את רצח הבל. זקני בית הדין של העיר הקרובה חייבים להצהיר שלא היו שותפים להעלמת הפשע, ושלא בא לידם הרוצח והם בעורמה העלימו את עיניהם מפשעו.

סוג נוסף של רוצח ערום הרוצה להינצל מן העונש הוא זה שאינו יכול להעלים את מעשהו, אך מנסה להעלים את זדונו ולהציגו כשוגג או כמותר (דברים י"ט, יא-ג):

"וכי יהיה איש שנא לרעהו, וארב לו וקם עליו והכהו נפש ומת ונס אל אחת הערים האל: ושלחו זקני עירו ולקחו אותו משם, ונתנו אתו ביד גֹּאֵל הדם ומת: לא תחוס עינך עליו ובערת דם הנקי מישראל וטוב לך".

פרשה זו צמודה לציווי על הפרשת ערי מקלט כדי להגן על הרוצח בשגגה. רוצח במזיד אינו יכול לברוח לעיר מקלט, ולכן פרשה זו מדברת על רוצח בעורמה, המבקש את חסותם של זקני בית הדין שבעירו מפני חרבו של גואל הדם. המזבח במקרה זה מתפרש שלא כמו במקרה הקודם - כמקום עבודת ה', אלא כמקום מקלט מחמתו של גואל הדם. מן הסתם - כך סובר הרוצח - לא יעז גואל הדם להיכנס עם חרבו אל מזבח ה'. על כן מצווה אותנו התורה: "מעם מזבחי תקחנו למות".

התשובה היא, כנראה, שההבדל בין אדוניה ליואב הוא בחטא שבגללו הם ברחו. כפי שראינו ברמב"ם, המזבח יכול להציל כל חוטא מגזר דין מוות - חוץ מאשר רוצח במזיד. ומסביר הרב מדן שנראה שהדמות המקראית המגלמת יותר מכל את דמות הרוצח בעורמה היא יואב בן צרויה, שר צבא דוד. שלושה אנשים הרג יואב בן צרויה במישרין או בעקיפין: אבנר בן נר, אוריה החיתי ועמשא בן יתר.

נתבונן תחילה בהריגת אבנר ע"י יואב (שמואל ב', כג-כז):

"ויואב וכל הצבא אשר אתו באו, ויגדו ליואב לאמר - בא אבנר בן נר אל המלך וישלחוהו וילך בשלום: ויבא יואב אל המלך, ויאמר - מה עשיתה, הנה בא אבנר אליך - למה זה שלחתו וילך הלוך: ידעת את אבנר בן נר כי לפתתך בא ולדעת את מוצאך ואת מבואך ולדעת את כל אשר אתה עשה: ויצא יואב מעם דוד וישלח מלאכים אחרי אבנר, וישבו אתו מבור הסרה ודוד לא ידע: וישב אבנר חברון, ויטהו יואב אל תוך השער לדבר אתו בשלי, ויכהו שם החמש וימת בדם עשהאל אחיו".

יואב מחליט להרוג את אבנר. אלא שלא ברור לכאורה מדוע?

- שמא הוא עושה זאת מפני החשש שאבנר יפתה את דוד וירגל נגדו;
- שמא הוא עושה זאת כדי לגאול את דם עשהאל אחיו;
- ושמא הוא עושה זאת בשל סיבה אחרת, שלא נזכרה בפסוקים - החשש שאבנר יירש את מקומו כשר צבא במסגרת הסכם איחוד ממלכה שיערך עם דוד. כיצד יואב רצח את אבנר? בשלב הראשון, הוא הטהו אל השער כדי לשוחח עמו. אבנר לא חשד במזימתו של יואב ולא התגונן, ויואב ניצל זאת והכה אותו מכת מוות. המדרש ורש"י מתארים זאת בדרך ציורית יותר (רש"י סנהדרין מ"ט ע"א על פי מדרש הגדול לשמות כ"א, יד): "שאל לו בערמה: יבמה גדמת - היאך חולצת? התחיל שוחה מלפניו ומראהו: כך היא חולצת בשיניה, והוא שלף חרבו והרגו..."

כלומר על פי המדרש בעת העיסוק בשאלה ההלכתית לא נשמר אבנר ולא התגונן, ויואב ניצל זאת כדי לשפוך את דמו בדרך שאין בה הגינות ואין בה כבוד. בדרך של עורמה.

אך לא הייתה זו העורמה היחידה במעשהו של יואב. (גמרא סנהדרין מט ע"א)

"ויטהו יואב אל תוך השער לדבר אתו בשלי". אמר רבי יוחנן: שדנו דין סנהדרי. אמר ליה: מאי טעמא קטלתיה לעשאל? - עשאל רודף היה. - היה לך להצילו באחד

בקרנות המזבח: ויגד למלך שלמה כי נס יואב אל אהל ה' והנה אצל המזבח, וישלח שלמה את בניהו בן יהוידע לאמר לך פגע בו: ויבא בניהו אל אהל ה' ויאמר אליו כה אמר המלך צא, ויאמר לא כי פה אמות וישב בניהו את המלך דבר לאמר כה דבר יואב וכה ענני: ויאמר לו המלך עשה כאשר דבר ופגע בו וקברתו והסירת דמי חנם אשר שפך יואב מעלי ומעל בית אבי: והשיב ה' את דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צדקים וטבים ממנו וההרגם בחרב ואבי דוד לא ידע, את אבנר בן נר שר צבא ישראל ואת עמשא בן יתר שר צבא יהודה: וישבו דמיהם בראש יואב ובראש זרעו לעלם, ולדוד ולזרעו ולביתו ולכסאו יהיה שלום עד עולם מעם ה': ויעל בניהו בן יהוידע ויפגע בו וימתהו ויקבר בביתו במדבר:

ונשאלת השאלה למה התעקש יואב לברוח למזבח? וכנראה שהתשובה היא שהוא התייחס למזבח כאל עיר מקלט. ואכן, הגמרא אומרת שהוא צדק בכך שהמזבח משמש כעיר מקלט, אבל בכל זאת היו לו שתיים או שלוש טעויות שבגללם הוא נהרג למרות שהוא אחז בקרנות המזבח: כמו שנאמר בגמרא (תלמוד בבלי מכות יב, א) אמר רב יהודה אמר רב: שתי טעויות טעה יואב באותה שעה, דכתיב: "וינס יואב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבח". טעה - שאינו קולט אלא גגו, והוא תפס בקרנותיו; טעה - שאינו קולט אלא מזבח בית עולמים, והוא תפס מזבח של שילה. אביי אומר: בהא נמי מיטעא טעה, טעה - שאינו קולט אלא כהן ועבודה בידו, והוא זר היה.

(ונראה שלמרות שכתוב 'מזבח של שילה' אין הכוונה למזבח שקיים בשילה, שכן שילה היתה חרבה באותה תקופה, אלא למזבח שהיה בגבעון באותו זמן, אבל הוא נקרא שילה כי הוא עדיין לא במקומו הקבוע.) לעומת יואב שהאחיזה בקרנות המזבח לא הועילה לו, יש את הדוגמא של אדניה בן חגית שברח לקרנות המזבח והצליח בכך (לפחות באופן זמני), (מלכים א פרק א, פסוקים נ-נג):

ואדניהו ירא מפני שלמה ויקם וילך ויחזק בקרנות המזבח: ויגד לשלמה לאמר הנה אדניהו ירא את המלך שלמה והנה אחז בקרנות המזבח לאמר ישבע לי כיום המלך שלמה אם ימית את עבדו בחרב: ויאמר שלמה אם יהיה לבן חיל לא יפל משערתו ארצה ואם רעה תמצא בו ומת: וישלח המלך שלמה וירדהו מעל המזבח ויבא וישתחו למלך שלמה ויאמר לו שלמה לך לביתך: ונשאלת השאלה למה מה שהצליח לאדוניה לא הצליח ליואב? הרי שניהם נאחזו בקרנות המזבח, ואצל שניהם לא מדובר בבית עולמים אלא במשכן הזמני שהיה בגבעון!

דוד. מילוי פקודתו של מלך ישראל הוא הלכה צרופה, אך יואב לא דרש 'אכין ורקין' כדי לדעת את גבולתיה של הלכת הציות למלך (סנהדרין מט ע"א):

"והשיב ה' את דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צדקים טובים ממנו. טובים - שהיו דורשין אכין ורקין (ולא הרגו את כוהני נוב למרות הוראתו המפורשת של שאול), והוא לא דרש. צדיקים - שהן בפה ולא עשו, והוא באיגרת עשה".

העובדה שיואב לא היה מן הצייתנים המושבעים לדוד בשאר מעשיו, מעלה שאלות קשות על מטרותו האמיתית אף במעשה אוריה. גם הדרך שבה הרג יואב את אוריה הייתה דרך של עורמה; דרך שניצלה את ערכי אחרות הלוחמים ומסירות הנפש לתקיעת סכין בגבו של רע לנשק (שמואל ב' י"א, טו-כא):

"ויכתב בספר לאמר - הבו את אוריה אל מול פני המלחמה החזקה ושבתם מאחריו ונכה ומת: ויהי בשמור יואב אל העיר, ויתן את אוריה אל המקום אשר ידע כי אנשי חיל שם: ויצאו אנשי העיר וילחמו את יואב ויפל מן העם מעבדי דוד וימת גם אוריה החתי: וישלח יואב ויגד לדוד את כל דברי המלחמה: ויצו את המלאך לאמר - ככלותך את כל דברי המלחמה לדבר אל המלך: והיה אם תעלה חמת המלך ואמר לך מדוע נגשתם אל העיר להלחם, הלוא ידעתם את אשר ירו מעל החומה: מי הכה את אבימלך בן יבשת, הלוא אשה השליכה עליו פלח רכב מעל החומה וימת בתבץ, למה נגשתם אל החומה; ואמרת - גם עבדך אוריה החתי מת".

עונשו של יואב היה בהתאם, וכפשטי המקראות על רוצח בעורמה שנאמר בו "מעם מזבחי תקחנו למוות" (מלכים א' ב', כח-לד):

"והשמעה באה עד יואב כי יואב נטה אחרי אדניה ואחרי אבשלום לא נטה, וינס יואב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבח: ויגד למלך שלמה כי נס יואב אל אהל ה' והנה אצל המזבח, וישלח שלמה את בניהו בן יהוידע לאמר לך פגע בו: ויבא בניהו אל אהל ה' ויאמר אליו - כה אמר המלך צא, ויאמר - לא, כי פה אמות; וישב בניהו את המלך דבר לאמר כה דבר יואב וכה ענני: ויאמר לו המלך - עשה כאשר דבר ופגע בו וקברתו והסירית דמי חנם אשר שפך יואב מעלי ומעל בית אבי: והשיב ה' את דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צדקים וטובים ממנו ויהרגם בחרב ואבי דוד לא ידע, את אבנר בן נר שר צבא ישראל ואת עמשא בן יתר שר צבא יהודה: ושב דמיהם בראש יואב ובראש זרעו לעלם, ולדוד ולזרעו ולביתו ולכסאו יהיה שלום עד עולם מעם ה': ויעל בניהו בן יהוידע ויפגע בו וימתהו, ויקבר בביתו במדבר".

מאיבריו! - לא יכילי ליה. - השתא בדופן חמישית כיוונת ליה, באחד מאיבריו לא יכלת ליה?".

יואב דן את אבנר על פי משפט התורה כרוצח, ונהג בו דין גואל דם. לכאורה הכול כשר וישר, אך דוד בהספדו על אבנר ובצוואתו מתייחס ליואב כאל רוצח (שמואל ב' ג', כח-כט):

"וישמע דוד מאחרי כן ויאמר - נקי אנכי וממלכתי מעם ה' עד עולם מדמי אבנר בן נר: יחלו על ראש יואב ואל כל בית אביו, ואל יכרת מבית יואב זב ומצרע ומחזיק בפלך ונפל בחרב וחסר לחם".

ובמלכים (מלכים א' ב', ה-ו)

"וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה, אשר עשה לשני שרי צבאות ישראל לאבנר בן נר ולעמשא בן יתר ויהרגם, וישם דמי מלחמה בשלם ויתן דמי מלחמה בחגרתו אשר במתניו ובנעלו אשר ברגליו: ועשית כחכמתך ולא תורד שיבתו בשלם שאל".

משמע, אדם יכול לדון את חבירו בדין תורה בסנהדרין - ועדיין להיחשב לרוצח החייב מיתה. דוד ידע שלא גאולת הדם הניעה את יואב להריגת אבנר, אלא החשש לאיבוד משרתו כשר צבא.

זוהי עורמה מן הסוג השני. הרוצח לא פוחד רק מהתגוננות הנרצח, אלא גם מעונשו של בית הדין. לכן, הוא ממציא הסברים שאינם אמת, שניחו את דעת חברי הסנהדרין ויגנו עליו.

כך פעל יואב גם בהריגת עמשא (שמואל ב' כ', ט-י):

"ויאמר יואב לעמשא - השלום אתה, אחי? ותחזי יד ימין יואב בזקן עמשא לנשק לו: ועמשא לא נשמר בחרב אשר בידי יואב ויכהו בה אל החמש וישפך מעיו ארצה ולא שנה לו וימת...".

זו הייתה העורמה שבהריגתו, אך גם במקרה זה הייתה לכאורה הצדקה הלכתית למעשהו של יואב (סנהדרין מ"ט ע"א):

"אמר לו: מאי טעמא קטלתיה לעמשא? אמר ליה: עמשא מורד במלכות הוה...".

למרות הצדקה זו, יואב נידון על הריגת עמשא כרוצח. משמע, הצדקה זו לא הייתה אלא תירוץ להיפטר מעמשא, שנתמנה לשר צבא במקום יואב אחרי שיואב הרג את אבשלום וכיוון שדוד רצה להשלים עם שר צבאו. תירוץ זה לא היה אפוא אלא עורמה.

ולהריגת אוריה החתי: האם הייתה הצדקה של אמת להריגת אוריה, או שמא לא הייתה הצדקה זו אלא הוראת היתר או תירוץ בלבד? קצרה יריעתנו מלדון כאן בהרחבה בנושא זה. מכל מקום, נתן הנביא דן על כך את דוד ברותחין. כאן אין אנו עוסקים בדוד, שדומה שניתן - לפחות בדיעבד - להבין את מניעיו ואת מצוקתו. כאן אנו עוסקים בשותפו למעשה, ביואב, שמילא את פקודתו של

כבר הרחיבו הגמרא בסנהדרין והרמב"ם (הל' רוצח ה', יד) להסביר את שתי המיתות שנתחייב בהן יואב: האחת - כמורד במלכות, בשל תמיכתו באדוניהו. על עוון זה קלטו המזבח, ובניהו לא יכול היה להורגו. השנייה - כשופך דמיהם של אבנר ועמשא (והמדרש בגמרא שם הוסיף גם את אוריה). על כך נטלו בניהו מעל המזבח והרגו.

חשוב להדגיש שאישיותו של יואב היא עשירה ומורכבת ואין במה שכתבנו כדי להציג אותה במלוא מורכבותה. רק על מנת לאזן במעט את התמונה השלילית שהצטיירה בדברינו על יואב נביא את המקור הבא (סנהדרין מט ע"א):

"דאמר רבי אבא בר כהנא: אילמלא דוד - לא עשה יואב מלחמה, ואילמלא יואב - לא עסק דוד בתורה. דכתיב: 'ויהי דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו, ויואב בן צרויה על הצבא'. מה טעם דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו? משום דיואב על הצבא. ומה טעם יואב על הצבא? משום דדוד עשה משפט וצדקה לכל עמו... 'ויקבר בביתו כמדבר'. אטו ביתו מדבר הוא? אמר רב יהודה אמר רב: כמדבר, מה מדבר מופקר לכל - אף ביתו של יואב מופקר לכל (רש"י: לעניינם להתפרנס מביתו). דבר אחר: כמדבר, מה מדבר מנוקה מגזל ועריות - אף ביתו של יואב מנוקה מגזל ועריות."